

Jeseník

Kraj: Olomoucký

Správní obvod: Jeseník

Nadmořská výška: 432 m n. m.

Počet obyvatel: 11 020

Adresa URL: www.jesenik.org

Okres: Jeseník

GPS souřadnice: 50.224625N, 17.198047E

První pís. zmínka: 1267 (754 let)

PSČ: 790 01

Historie obce Jeseník

Město Jeseník leží na soutoku horských říček Staříče a Bělé. Soutok obou těchto řek tu vytvořil rozlehlá štěrковиště, jež přiměla první zdejší osadníky kolem roku 1260, aby začali městu říkat Frývaldov.

Zprvu tu vznikla ves a krátce potom i město, uváděné poprvé roku 1267. Už kolem roku 1290 bylo střediskem vikbildu, správního okrsku 10 vsí, v nichž městský fojt vykonával hrdelní právo. Opěrným bodem města byl hrad. Počátkem 14. století město velice trpělo nájezdy loupeživých rytířů a právě z té doby (1326) se datují důležité zmínky o hamrech v blízkosti města, jichž bylo 13. Lze se domnívat, že šlo o výrobu železa dobré jakosti, protože podle dvou zpráv z konce 14. století se prodávalo v Anglii. S poklesem těžby rudy zanikly i hamry včetně hornických vsí a počátkem 15. století se tu kulo železo jen na dvou místech. V tu dobu byl městským fojtem Hynek Mušín, který byl pro své sympatie k husitství zbaven fojtství.

Nový rozmach těžby nejen železné rudy, nýbrž i zlata a stříbra vynesl městu roku 1506 horní statut a stalo se dokonce majetkem evropsky známé podnikatelské firmy Fuggerů z Augšpurku. Ta, když rudné bohatství vytěžila, prodala město i s okolními vesnicemi r. 1547 zpět biskupství vratislavskému. V Jeseníku sídlil vrchnostenský úředník, spravující do roku 1848 oblast od Mikulovic až po Ramzovou a Filipovice. Vidina horního podnikání se ještě v 16. století rozplynula a město se chopilo skromnějšího, ale trvalejšího zdroje výživy - plátenictví. Zejména předměstí Svoboda bylo zabydleno přadláky a pláteníky, kteří hotové výrobky vyváželi do celé Evropy i nově objevených zámořských osad. Řemeslnický ráz města potvrzují i četné cechovní řády, udělené městu na rozhraní 16. a 17. století.

Skutečným duchovním morem a příkladem hlubokého mravního úpadku lze nazvat inkviziční procesy s čarodějnicemi, které byly v letech 1662–1684 inscenovány na Jesenícku, tehdejším Frývaldovsku. Spolu s losinskými a šumperskými procesy zajišťují tomuto kraji smutný primát v kulturních dějinách našich zemí. Jen v Jeseníku se ví o 102 osobách, upálených na popravišti blízko cesty vedoucí do lázní.

Čarodějnické inkviziční procesy na dnešním Jesenícku /tehdejším Frývaldovsku/, které v té době bylo součástí nisko-otmuchovského knížectví, lze časově rozdělit do tří etap. První jejich obětí se stala žena jeseníckého pastýře Barbora Schmiedová, kterou v létě 1622 obvinil na smrtelné posteli její muž jako čarodějnic. Druhá vlna těchto strašných justičních zločinů se zvedla roku 1636 a postihla především oblast Zlatohorska a Nisska. Nejúděsnější období čarodějnických procesů v nisko-otmuchovském knížectví počalo roku 1651 a zasáhlo především Jeseník, Nisu, Glucholazy a Zlaté Hory. Poslední známé jesenícké ortely pocházejí z let 1683–1684.

Obecný rozvrat, vnesený do všech oblastí života dlouhou válkou, jen pomalu ustupoval poklidnému rytmu

řemeslnické práce v městě. Rozdělením Slezska roku 1742 bylo místní plátenictví těžce postiženo ztrátou vývozu přes Vratislav a trvalo dlouho, než našlo náhradu na Balkáně.

Obchodních cest přes Vídeň využil r. 1822 místní podnikatel Adolf Rayman, který získal u vídeňského bankovního domu Regenhart velký úvěr a založil v Jeseníku manufakturu, jež si výrobou jemného prádla vydobyla dobré jméno v Evropě i zámoří. Spojená firma Regenhart - Rayman postupně pohltila menší konkurenty ve městě a zavedením strojového předení a tkaní i novými metodami chemického bělení v něm získala monopolní postavení.

Druhou význačnou osobností, která na sklonku feudálního období vtiskla městu svůj punc, byl Vincenz Priessnitz (1799-1851), který svou vodoléčbou získal v celé Evropě i v Americe nevídanou popularitu. Do Gräfenberku nad Jeseníkem, kde zbudoval řadu lázeňských objektů, přitahoval především šlechtice, kteří přinášeli místnímu obyvatelstvu nejen vítaný příjem, nýbrž i mnohá prospěšná kulturní zařízení (historie lázní).

Ustavičný růst počtu obyvatel vyžadoval řadu nových zařízení, jež ve městě citelně chyběla.

Příčiněním ženského podpůrného spolku byla r. 1890 zbudována nemocnice, rozšířená r. 1928 o nový trakt. Neobyčejným dobrodiním pro město bylo železniční spojení na Hanušovice a Hlucholazy, dokončené r. 1888. Malé nádraží brzy nevyhovovalo velkému provozu a bylo r. 1912 rozšířeno do nynější podoby.

Vlakovým spojením podstatně zesílil turistický ruch, cílevědomě pěstovaný od roku 1881

Moravskoslezským sudetským horským spolkem. Od značení turistických tras, vydávání map a vlastního časopisu „Altvater“ přechází postupně spolek i k náročnějším činnostem - stavbám horských chat či rozhleden.

Nedostatečně bylo odedávna postaráno o školství. Více než pětitisícové město dostalo chlapeckou školu (dnešní gymnázium) až roku 1872, r. 1887 byla doplněna dívčí školou (dnes ZŠ Komenského).

Nedostatek školních místností neodstranila ani obecná (1881) a měšťanská škola (1888) řádu Voršilek, které tu vybudovaly velký školní komplex s obchodní a rodinnou školou (1902). Teprve r. 1913 vzniklo v Jeseníku reformní reálné gymnázium, umístěné nouzově v chlapecké obecné škole. Výchovou učňovského dorostu se od r. 1883 obírala pokračovací škola. Za první republiky českým dětem poskytovala vzdělání skromně zařízená menšinová škola.

První světová válka stála Jeseník 185 mrtvých, ale ani tato žeň smrti neudusila ducha velkoněmeckého nacionalizmu, jemuž přály zejména měšťanské vrstvy. Nástup hitlerismu našel v místním obyvatelstvu nadšenou odezvu, vrcholící okupací Sudet německou armádou počátkem října 1938. Výsledek druhé světové války je však přesvědčil, že podlehl falešným iluzím. Podle závěrů Postupimské konference došlo na základě dohody vítězných mocností v průběhu r. 1946 k odsunu převážné části německého obyvatelstva, které bylo bohužel doprovázeno řadou excesů.

Květnem 1945 začala nová epocha v dějinách města za zcela změněných národnostních a sociálních podmínek.

Demokratický systém, který měl navázat na tradice první republiky, vystřídal po únoru 1948 nástup nového totalitního, tentokrát komunistického režimu. Ten se na vzhledu města podepsal ponejvíce téměř nulovou údržbou historického dědictví, které vzhledem k jeho německému původu neměli noví vládcí nikterak zachovávat či rozvíjet. Tak zaniklo nebo bylo necitlivě zničeno mnoho kulturních památek, domů a staveb, které nahradily uniformní panelové domy a to dokonce přímo na náměstí.

Revoluci v listopadu 1989 přivítali proto občané města rovněž s nadšením a na tradičním místě,

kterému vrátili původní název - Masarykovo náměstí. Od r. 1990 pak ve městě začíná probíhat důsledné odstátňování majetku a v průběhu malé a velké privatizace tak podniky získávají nový, většinou soukromý charakter. Pomalu se začíná měnit i tvář města, během krátké doby vyrostlo mnoho nových obchodů, podniků malých, středních i větších a jsou navazovány opět vztahy s původním obyvatelstvem. I s jeho pomocí postupně dochází k obnově nebo záchraně některých památek a mnoho veřejných staveb dostává nový kabát.

